

ALGEPS

REVISTA DE GEOLOGIA, SÈRIE B
nº 477 - Març del 2009

RECORREGUT DE RECERCA GEOLÒGICA I MINERALÒGICA PER LA COMARCA DE LA VALL DE BENÀS: DES D'ERIST AL PORTILLÓ DE BENÀS

Josep M. Mata-Perelló i Vicent Cardona Gavaldà

Aquest recorregut va ésser experimentat amb docents el dia 24 DE JULIOL DEL 2008

RECORREGUT DE RECERCA GEOLÒGICA I MINERALÒGICA PER LA COMARCA DE LA DE BALL DE BENÀS: DES D'ERIST AL PORTILLÓ DE BENÀS / 24a DE JULIOL DE 2008

Por Josep M. Mata-Perelló

ADVERTIMENTS PREVIS

Com en altres recorreguts similars al presents ..., si es disposa del temps suficient, poden efectuar-se passant per totes les parades i filloles. En cas contrari, recomanem prescindir de les anomenades PARADES - CONDICIONALS.

Per d'altra banda, cal tenir en tot moment un acurat i extremat respecte cap al Medi Natural, per entre el qual discorrerà aquest recorregut. Cal recordar que aquest és el nostre patrimoni.

BREU INTRODUCCIÓ

El recorregut de l'itinerari discorrerà, exclusivament, per una sola de les tres unitats geològiques que componen el patrimoni geològic de l'Aragó. Així, discorrerà integrament pel *Sistema Pirinenc*, repartint-se pel *Prepirineu Meridional*, i pels sectors meridionals dels *Apil.laments Antiformes de la Zona Axial*.

El recorregut s'iniciarà dintre dels *Apil.laments Antiforms de Zona Axial Pirinenca*, molt a prop de la localitat d'Erist, des d'on s'anirà cap a Benàs i cap al Portilho de Benàs, tot fent una fillola per Sarlè (Cerler)

OBJETIUS FONAMENTALS D'AQUEST ITINERARI

Els objectius fonamentals, que es volen concretar en la realització d'aquest itinerari, es poden concretar en els següents aspectes:

1.- Observació i reconeixement dels materials paleozoics (fonamentalment de l'Ordovicià), els quals pertanyen al *Sistema Pirinenc* i més concretament dels sectors corresponents als *Apil.laments Antiforms de la Zona Axial*

2.- Observació de les estructures pirinenques corresponents als sectors anteriorment esmentats,

3.- Observació de les diferents mineralitzacions que s'aniran trobant al llarg del recorregut del present itinerari, com seran les següents

3A) de les *mineralitzacions fionianes de FeS, encaixades a l'Ordovicià*, i que trobarem fonamentalment a Cerler.

3B) de les *mineralitzacions estratiformes de Pb-Zn*, que trobarem al Portilló de Benàs, entre els materials de l'Ordovicià.

4.- Observació de les antigues explotacions relacionades amb les mineralitzacions anteriors, així com del Patrimoni Miner relacionada amb aquelles.

ANTECEDENTS BIBLIOGRÁFICS

No coneixem l'existència de cap itinerari que segueixi un recorregut similar al que ara presentem. Tot i així, i pel que fa als trams finals, tenim dos antecedents propis: es tracta de MATA-PERELLÓ (1995 i 1997) i de MATA-PERELLÓ y SANZ-BALAGUÉ (1992).

Pel que fa als antecedents relatius a les mineralitzacions situades al llarg del recorregut d'aquest itinerari, farem esment de: MAESTRE (1845), CALVO et altri (1988); així com de dos altres antecedents nostres: MATA-PERELLÓ (1992a i 1992b).

I, pel que fa a les característiques geològiques generals de la zona, ens adrecem a dos treballs: a GUIMERA et altri (1992) i RIBA et altri (1976).

Tots els treballs anteriors (així com d'altres), figuraran a l'apartat dedicada a les *Referències Bibliogràfiques*

RECORREGUT DE L'ITINERARI

El recorregut del present itinerari, s'iniciarà a la població d'Erist, per on es farà la primera aturada. Posteriorment s'anirà cap a Benàs (Benasc o Benasque), des d'on es pujarà cap a Cerler, on es farà (més amunt del poble) una altra aturada. Tot seguit es tornarà a la vall, amb la finalitat d'arribar, si s'escau, cap al Portilló de Benàs, on es farà una ascensió cap a les mines situades a dal del port.

En aquest indret es farà la darrera aturada.

DESCRIPCIÓ DE L'ITINERARI

En aquest recorregut hem situat, com ja és habitual en tots els altres itineraris de recerca, una sèrie d'estacions o de PARADES, que anirem veient a continuació. En cada cas, els hi donarem una denominació que podrà correspondre a algun paratge proper.

Per d'altra banda, en cadascuna de les parades, indicarem entre parèntesi el número del "Mapa Topogràfic", a escala 1:50.000, on es troba situada la parada considerada. En aquesta ocasió, el full utilitzat serà algun dels dos següents: 179 (o de Bielsa) i 180 (o de Benasque).

Així doncs, la relació ordenada de les aturades que componen aquest itinerari, és el següent:

PARADA 1. MINA DE PLOM I FONERIA, ((Erist / Eriste, terme de Saunc / Sahun, comarca de la Ball de Benás). (Full 180).

Tot i que El recorregut haurà començat a Castilló de Sos (Castejón de Sos), ens caldrà anar cap a Erist / Eriste, però passant abans per Vilanova i per Saunc. Des del primer poble esmentat, cal agafar una carretereta que remunta el riu Erist. Per aquesta carretera s'arribarà a la Foneria, i més endavant, a peu, es pot arribar a l'antiga mina de Pb-Zn. Així, des de la parada anterior, per tal d'arribar fins aquest indret, s'hauran recorregut uns 10 Km, aproximadament.

En un principi, aquest recorregut s'ha fet vorejant el límit septentrional del Mantell del Cortiella, i així s'han tallat materials mesozoics i del Paleozoic Superior. Més endavant, en anar de Vilanova a Saunc, s'han començat a tallar ja exclusivament materials del Paleozoic Inferior, i més concretament del Devonianà. Aquests són precisament els materials que apareixen prop d'on ara som, en contacte amb importants afloraments de granits.

Al paratge de la Foneria, hi ha part de les antigues instal·lacions d'un antic forn de plom, que formen part del nostre Patrimoni Miner, i que val la pena veïllar per la seva conservació.

Més amunt, hi ha una antiga mina de Pb-Zn, relacionada amb unes mineralitzacions filonianes encaixades entre els materials del Devonianà. Actualment la mina és molt malmesa, així com l'escombrera, i sols es possible reconèixer la presència d'indicis d'ESFALERITA i de GALENA.

PARADA 2. MINES DE PIRITA DE CERLER (Cerler / Sarllé, terme de Benasc o de Benás, l'Alta Ribagorça / la Vall de Benasc o Ball de Benás). (Full 180).

Des de la parada anterior cal retornar a Erist / Eriste, per tal de continuar per la carretera comarcal C-139, anant sempre cap al Nord. Així, ben aviat s'arribarà a Benás / Benasc. Tot seguit, des d'aquesta darrera població, cal anar cap amunt, fins arribar a la cruïlla del brançal que es dirigeix cap a Cerler / Sarllé, cap on ens caldrà anar-hi. Finalment, des d'aquesta població, cal seguir per una pista que es dirigeix cap al Nord, fins arribar a les antigues Mines de Cerler. En aquest indret realitzarem la present aturada, després d'un recorregut proper als 15 Km, des de la parada anterior.

Tot aquest recorregut s'ha efectuat entre afloraments dels materials paleozoics (fonamentalment del Silurià, del Devonianà i del Carbonífer).

Precisament, aquesta mina es localitza sobre unes mineralitzacions estratiformes de pirita, localitzades entre els materials del Silurià. Entre els minerals presents, cal fer esment dels següents: MARCASSITA, MELNIKOVITA i PIRITA. També hi ha minerals d'alteració, procedents dels anteriors. Així es troben: GOETHITA (limonítica), HEMATITES, MELANTERITA i SIDEROTÍL, entre molts altres minerals.

PARADA 3 - CONDICIONAL. MINES DE Pb-Zn DEL PORT DE BENASC (terme de Benás / Benasc, comarca de la Ball de Benás). (Full 180).

Des de la parada anterior, cal retornar a Cerler / Sarllé, per tal d'anar després cap a la carretera comarcal C-139. A continuació caldrà seguir per aquesta carretera fins a la seva fi, al Pla d'Estanys / Plan d'Estan. Des d'aquest indret, caldrà pujar a peu cap al Portilló de Benasc / Portillón de Benás. Abans d'arribar-hi es troben les mines. En aquest indret caldrà fer la present aturada, després d'un recorregut proper als 18 Km, des de la parada anterior.

En aquest indret hi ha unes mineralitzacions estratiformes, de minerals de Pb-Zn, que secundàriament han estat desmobilitzades, passant a ocupar fractures, i adquirint un clar aspecte filoniar. Aquestes mineralitzacions encaixen entre els nivells quarcítics de l'Ordovicià. Al respecte, cal dir que des de la parada anterior, el recorregut ha transitat entre afloraments paleozoics (molt sovint de l'Ordovicià), Així com de materials granítics.

Entre els minerals primàries de Pb-Zn, cal fer esment de l'ESFALERITA i de la GALENA. Aquests minerals, secundàriament han estat alterats, i s'ha produït la presència de: CERUSSITA i SMITHSONITA. També hi ha altres minerals com: ARSENOPIRITA (indicis), CALCOPIRITA, PIRITA, PIRROTINA (indicis), i de llurs minerals d'alteració com: GOETHITA (limonítica), HEMATITES, ATZURITA, MALAQUITA i MELANTERITA. Finalment, cal dir que també es troben presents la CALCITA i el QUARS, entre molts altres minerals.

EN AQUEST DARRER INDRET FINALITZA EL RECORREGUT

BIBLIOGRAFIA

- CALVO, M. et altri (1988).- Minerales de Aragón. *Colección Temas Geológicos*. Zaragoza.
- GUIMERA, J. et altri (1992).- Geologia (II). Història Natural dels Països Catalans. Vol. 2, 547 pag. *Enciclopèdia Catalana, S.A.* Barcelona.
- MAESTRE, A. (1845).- Visita al distrito Minero de Cataluña y Aragón. *Anales de Minas*, t. III, 150pag. Madrid.
- MATA-PERELLÓ, J. M. (1992a).- Inventari Mineralògic de l'Alta Ribagorça i de la Ball de Benás / Vall de Benasc. *Terra Endins*, números 4 i 5, 52 pag. Manresa.
- MATA-PERELLÓ, J. M. (1992b).- Inventario Mineralògic de la comarca del Alto Sobarbe *Revista Rodeno*, números 42. Manresa.
- MATA-PERELLÓ, J. M. (1995).- Itinerario geológico y mineralógico por el Alto Sobrarbe: desde Bielsa a Parzán y San Juan de Plan. *Inédito*. 8 páginas. Manresa.
- MATA-PERELLÓ, J.M. (1997).- Recerca geològica i mineralògica per l'Alta Ribagorça i per la Ball de Benás / Vall de Benasc. Des de Pont de Suert a Benás / Benasc. *Inèdit*. 12 pàgines. Manresa.
- MATA-PERELLÓ, J. M. i SANZ BALAGUÉ, J. (1993).- Guia de Identificación de Minerales, adaptada fundamentalmente a la Península Ibérica. *Edic. Parcir*, 243 pag. Manresa..
- RIBA ARDERIU, O. et altri (1976).- Geografía Física dels Països Catalans, *Edit. Ketres*. Barcelona.